

ІННА АНТИПІНА

ORCID iD: 0000-0003-3845-9629

докторка філософії, викладачка кафедри теорії та історії культури,
начальниця науково-інформаційного відділу

Центру музичної україністики імені Героя України М. Скорика
Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського

(Київ, Україна)

innaantipina92@gmail.com

«МЕЛОДІЯ» МИРОСЛАВА СКОРИКА

ЯК КОД НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПАМ'ЯТІ:

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЗАСОБАМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Досліджено можливості використання штучного інтелекту як інструменту цифрової інтерпретації музичних творів. Проаналізовано культурологічні та філософські аспекти цифровізації мистецтва, зокрема зміну ролі митця, нові форми репрезентації та сприйняття художнього змісту в цифрову епоху. Розглянуто філософсько-етичні виклики, зумовлені цифровізацією мистецтва, зокрема питання авторства, автентичності та глибинної трансформації ролі митця в умовах взаємодії з алгоритмами. Репрезентовано комплексний підхід до вивчення штучного інтелекту як чинника сучасного художнього пізнання і збереження української музичної спадщини. Оцінено потенціал штучного інтелекту у сфері збереження та візуальної інтерпретації української музичної спадщини на прикладі художнього образу «Мелодії» М. Скорика. З'ясовано, що цифрове мистецтво, створене за допомогою генеративних моделей ШІ (зокрема ChatGPT, Grok, Gemini 2.5 Pro та Leonardo), може виступати ефективним засобом збереження, актуалізації та репрезентації національного музичного коду. Визначено ризики та перспективи поєднання традиційних мистецьких форм із технологіями ШІ, зокрема з точки зору автентичності, етичних меж та впливу на культурну ідентичність. Встановлено, що візуальні образи, згенеровані штучним інтелектом, здатні передавати емоційно-сміслову структуру музичного твору, зберігаючи його зв'язок з українською ідентичністю. Визначено ключові культурологічні ризики, пов'язані з використанням ШІ у сфері мистецтва, зокрема загрозу втрати автентичності, редукції глибинного змісту до поверхневої символіки, розмиття авторства та заміщення живої творчості алгоритмічною симуляцією. Доведено, що ШІ, за умови усвідомленого, етично виваженого підходу, може бути не лише технічним інструментом, а й повноцінним партнером у процесі збереження й трансформації української культурної пам'яті. Презентовано першу в українському науковому дискурсі спробу цілісного осмислення ролі штучного інтелекту у взаємодії з класичною музичною спадщиною в контексті цифрової культури.

Ключові слова: штучний інтелект, ШІ, цифровізація мистецтва, культурна ідентичність, візуалізація музики, Мирослав Скорик, «Мелодія», цифрова культура.

Постановка проблеми... У сучасному світі цифровізація стала невід'ємною частиною культурного ландшафту, трансформуючи способи

створення, збереження та сприйняття мистецтва. Цей процес відкриває нові можливості для інтерпретації культурних артефактів, але водночас ставить перед дослідниками низку філософських та культурологічних питань.

Зокрема, використання штучного інтелекту (ШІ) у сфері мистецтва викликає дискусії щодо автентичності, авторства та збереження культурної ідентичності. Як зазначає М. Кулиняк (2022), цифрові технології не лише зберігають культурну спадщину, але й формують нові способи її сприйняття та взаємодії з нею.

У цьому контексті особливо актуальним є дослідження можливостей ШІ в інтерпретації музичних творів, таких як «Мелодія» Мирослава Скорика, яка є символом української музичної культури. Використання ШІ для візуалізації та переосмислення цього твору відкриває нові горизонти для збереження та популяризації національної культурної спадщини.

Однак, як зазначає І. Антіпіна (2024а, 2024б), впровадження цифрових технологій у сферу культури вимагає глибокого осмислення їхнього впливу на традиційні форми мистецтва та культурні практики. Це стосується не лише технічних аспектів, але й філософських питань щодо зміни ролі митця, глядача та самого мистецького твору в умовах цифрової трансформації.

Таким чином, постає необхідність комплексного аналізу використання ШІ як інструменту інтерпретації музичних творів у контексті збереження культурної пам'яті та ідентичності. Це дослідження сприятиме глибшому розумінню потенціалу та викликів, пов'язаних із цифровізацією мистецтва, та визначенню шляхів гармонійного поєднання традиційних і новітніх форм культурної виразності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... У вітчизняному та світовому науковому просторі спостерігається зростаючий інтерес до теми цифрової трансформації культури, однак системне осмислення саме культурологічних і філософських аспектів цієї трансформації — поки ще на етапі формування.

Існує достатньо робіт, присвячених цифровій культурній спадщині, зокрема, праці І. Антіпіної (2024а, 2024б), М. Кулиняка (2022), які торкаються

питань оцифрування, архівації та цифрового представлення культурних артефактів. Також активно розвивається напрямок, пов'язаний із цифровим мистецтвом. Зокрема, П. Капустін (2024) розглядає появу нових художніх форм, заснованих на алгоритмах, *NFT* та інтерактивних медіа; П. Горлач (2023) описує етичні та правові аспекти використання ШІ в мистецьких практиках тощо.

Водночас вузька сфера, що стосується використання ШІ як інтерпретаційного інструменту для музичних творів — зокрема класичних, національно значущих — залишається малодослідженою. Є поодинокі спроби осмислення візуалізації музики засобами цифрових медіа, проте системного культурологічного аналізу цього явища з фокусом на збереження і трансформацію культурної ідентичності — фактично немає. Особливо це стосується українського матеріалу, як-от візуальне переосмислення творів М. Скорика, М. Лисенка чи М. Леонтовича.

Стаття «Всі стривожені: як використання ШІ впливає на мистецтво, кіно, музику та літературу» (Горлач, 2023), присвячена всебічному огляду впливу штучного інтелекту на сучасне мистецтво, де описано як потенційні переваги, так і виклики, що постають перед творчими індустріями в умовах цифрової трансформації. Ця стаття є цінним джерелом для дослідження взаємодії між технологіями та мистецтвом, особливо в контексті збереження та популяризації української музичної спадщини. Вона підкреслює необхідність міждисциплінарного підходу, що поєднує культурологічний аналіз, етичні міркування та правові аспекти, для розуміння ролі ШІ в сучасному мистецькому процесі.

У статті П. Капустіна «Цифрове мистецтво та його вплив на традиційне мистецтво початку XXI століття» (2024) автор пропонує чітко артикульовану позицію щодо трансформацій, які зазнало образотворче мистецтво під впливом цифрових технологій. Основна ідея — цифровий живопис не витісняє традиційне мистецтво, а стає новим, рівноправним етапом його розвитку, здатним не лише переймати технічні функції, а й змінювати самі засади

художнього мислення. Автор акцентує увагу на тому, що сучасні графічні редактори та цифрові інструменти не просто полегшують процес створення зображень, а відкривають перед художником абсолютно нові горизонти творчості: гнучкість, можливість нескінченних правок, експеримент із формою, стилем, матеріалом. Цікаво, що Пилип Капустін не протиставляє традиційне й цифрове, а наголошує на їхньому зближенні як потенційно новій синтетичній формі мистецтва. Це проявляється в підкресленні важливості гібридних форматів — зокрема цифрових репродукцій класичних творів, NFT-арту, цифрових інсталяцій. Особливу увагу автор приділяє феномену NFT як механізму фіксації цифрової унікальності твору — і це новаторський момент у дослідженні, адже питання авторства, оригіналу та копії в цифровому мистецтві є надзвичайно гострим.

Важливим є й культурно-комунікаційний вимір, оскільки цифрове мистецтво розширює аудиторію, знімає географічні та інституційні обмеження, змінює роль глядача. Тепер він не лише споживач, а потенційний учасник творення образу. Це зумовлює зміщення акцентів у самій структурі мистецького процесу — від «закінченого твору» до «відкритого процесу». Капустін чітко демонструє, що цифрове мистецтво — це не просто інструмент, а нова парадигма, яка потребує переосмислення понять «майстерність», «авторство», «цінність».

Попри очевидний ентузіазм щодо технологічного розвитку, автор не оминає ризиків: насичення культурного простору надміром зображень, девальвація художньої праці, зникнення глибокого інтелектуального аналізу в обмін на швидке візуальне споживання. У цьому контексті він піднімає важливу тезу: цифрове мистецтво може сприяти поверхневому сприйняттю, якщо не буде належного теоретичного та естетичного осмислення.

Загалом, ця стаття демонструє високий рівень занурення у тему й балансує між описом технологічного інструментарію та філософсько-естетичним аналізом змін, які він приносить.

У статті М. Кулиняка «Цифрова культурна спадщина як феномен цифрової культури» (2022) представлено ґрунтовний і водночас практично зорієнтований огляд ролі цифрових технологій у збереженні та популяризації культурної спадщини, з особливим акцентом на український контекст, особливо в умовах війни. Автор переконливо демонструє, що діджиталізація — не просто технічна процедура, а глибокий культурний зсув, який змінює способи доступу, збереження й інтерпретації культурних смислів. Приводяться численні міжнародні приклади (*Europeana*, оцифрування Сувоїв Мертвого моря, проекти з реконструкції гробниці Нефертарі), що доводить — Україна не в ізоляції, а в активному діалозі з глобальними тенденціями. Цінність цієї статті полягає також у міждисциплінарному підході, зокрема у поєднання культурології, музейної справи, інформаційних технологій, цифрової гуманітаристики. Особливо важливо, що автор не обмежується загальними тезами, а дає приклади конкретних цифрових інфраструктур, дослідницьких платформ, навіть технологічних аспектів (наприклад, фотограмметрія, 3D-моделювання, спектральна зйомка).

Водночас, стаття не ідеалізує цифрову трансформацію. Автор вказує на ризики політичної або естетичної репрезентативності, загрози комерціалізації чи спрощення складних культурних явищ до «зручного» цифрового формату. Автор наголошує: цифрові образи — не заміна оригіналу, а інший формат існування культури, який має іншу естетику, логіку і потребує інших методів осмислення.

У контексті загального стану дослідженості означеної проблематики, варто окремо виділити внесок І. Антіпіної, яка активно розробляє теоретичні основи цифрової культури, медіамистецтва та філософії технологій. Її наукові публікації становлять важливу частину гуманітарного дискурсу щодо цифровізації культури, адже вона не лише фіксує факт технологічної зміни, а пропонує філософське осмислення взаємодії культури та цифрового простору.

Зокрема, у своїх статтях І. Антіпіна (2024а, 2024б) аналізує нові форми художнього мислення, які формуються під впливом цифрових медіа, та

підкреслює, що цифрове мистецтво — це не лише «механізм» створення, а нова символічна мова, яка змінює і способи художньої комунікації, і роль митця в суспільстві. У цьому сенсі її роботи дозволяють краще зрозуміти природу культурної трансформації, яка відбувається в умовах тотальної медіатизації. Важливо й те, що авторка порушує етичні та ідентичнісні виміри діджиталізації культури, зокрема питання збереження автентичного смислу мистецького твору в цифровому середовищі. Це особливо релевантно до аналізу таких кейсів, як візуальна інтерпретація «Мелодії» М. Скорика засобами ШІ, де стоїть питання: чи здатна машина передати духовну глибину, яка є складовою національного коду?

Таким чином, праці І. Антіпіної (2024а, 2024б) є важливим аналітичним підґрунтям для подальшого дослідження поєднання традиційного мистецтва з цифровими технологіями. Вони формують методологічну рамку, в межах якої можна розглядати як феномен цифрового мистецтва загалом, так і конкретні приклади його взаємодії з музичною спадщиною — зокрема, у площині інтерпретації, збереження й популяризації української культури в умовах цифрової доби.

У статті А. Скорик (2014) розглянуто медіакультуру як феномен інформаційного суспільства та специфічну форму культурної комунікації, що формується на перетині гуманітарних дисциплін та новітніх технологій. Авторка аналізує історичну еволюцію медіасередовища — від «Гутенбергової галактики» до електронної цивілізації — через призму теорій М. Маклюєна, С. Кримського та С. Жижека. Особливу увагу приділено впливу цифрових медіа на зміну культурних кодів, ідентичності та соціалізації. Наголошується на зростанні ролі інтерактивної (транзактної) комунікації, що створює нові умови для функціонування культури й мислення в умовах глобалізації. У контексті дослідження ШІ, ця праця є важливою для розуміння того, як штучні когнітивні системи можуть інтегруватися в культурний ландшафт як агенти нових форм медіа-реальності.

Узагальнюючи результати аналізу наукової літератури з тематики поєднання штучного інтелекту та традиційного мистецтва, можна стверджувати, що дослідження цього явища перебуває на етапі активного становлення, особливо в межах гуманітарного знання. У вітчизняному науковому просторі чітко простежується зростання інтересу до цифровізації культури, про що свідчать праці М. Кулиняка (2022), П. Капустіна (2024), І. Антіпіної (2024а, 2024б) та ін. Їхні дослідження формують методологічну базу для осмислення культурної трансформації в умовах технологічної доби, акцентуючи увагу на зміні форм художньої комунікації, ролі митця, проблемах автентичності, авторства та символічної легітимності цифрових образів.

Мета статті — дослідити можливості використання штучного інтелекту як інструменту цифрової інтерпретації музичних творів, зокрема «Мелодії» Мирослава Скорика, в контексті збереження й актуалізації культурної пам'яті з урахуванням умов цифрової трансформації мистецького простору.

Завдання статті:

1) проаналізувати культурологічні та філософські аспекти цифровізації мистецтва, зокрема зміну ролі митця, нові форми репрезентації та сприйняття художнього змісту в цифрову епоху;

2) оцінити потенціал штучного інтелекту у сфері збереження та візуальної інтерпретації української музичної спадщини, на прикладі художнього образу «Мелодії» М. Скорика;

3) визначити ризики та перспективи поєднання традиційних мистецьких форм із технологіями ШІ, зокрема з позицій автентичності, етичних меж та впливу на культурну ідентичність.

Виклад основного матеріалу дослідження... Сучасний мистецький простір перебуває у стані глибокої трансформації під впливом цифрових технологій. Одним із найбільш знакових процесів цієї епохи є впровадження штучного інтелекту (ШІ) у творчу діяльність, що змінює традиційні уявлення про авторство, естетику та методи створення мистецьких творів. У цьому контексті музичне мистецтво переживає унікальний період розвитку, в якому

цифрові інструменти стають не лише засобами виконання, але й активними учасниками творчого процесу.

Цифровізація суттєво трансформує сучасне мистецтво, впливаючи на його форми, зміст та процеси створення. Ці зміни мають глибокі філософсько-культурологічні наслідки, які варто розглянути детальніше.

Цифрова культура, що виникла внаслідок поширення інформаційних технологій, стала невід'ємною частиною сучасного суспільства. Вона не лише змінює способи комунікації, а й впливає на традиційні види мистецтва, такі як живопис, скульптура та графіка. З'являються нові форми вираження, зокрема цифровий живопис, який стає важливим складником сучасної культури та впливає на еволюцію традиційних форм мистецтва. Цифрові технології дозволяють художникам точніше передавати ідеї творів та робити їх зрозумілими для ширшої аудиторії (Капустін, 2024).

У цифрову епоху роль митця зазнає значних змін. Художники використовують цифрові інструменти для створення нових форм мистецтва, що вимагає від них освоєння нових технологій та адаптації до швидких змін. Це сприяє появі нових жанрів та напрямків, таких як цифровий живопис, який відрізняється від традиційних видів мистецтва гнучкістю та швидкістю роботи з графічними редакторами. Крім того, цифровізація сприяє демократизації мистецтва, роблячи його більш доступним для широкої аудиторії та змінюючи традиційні уявлення про авторство та оригінальність.

Використання штучного інтелекту (ШІ) у мистецтві викликає дискусії щодо збереження унікальності та автентичності художніх творів. З одного боку, ШІ відкриває нові можливості для творчості, дозволяючи створювати складні та інноваційні роботи. З іншого боку, виникають питання щодо авторства та оригінальності таких творів. Деякі митці висловлюють побоювання, що використання ШІ може знецінити мистецтво та призвести до втрати його унікальності. Однак, інші вважають, що інтеграція ШІ в мистецтво сприяє його розвитку та відкриває нові горизонти для творчості.

Таким чином, цифровізація та впровадження штучного інтелекту в мистецтво мають подвійний вплив: з одного боку, вони відкривають нові можливості для творчості та розширюють межі мистецького вираження; з іншого боку, вони ставлять перед митцями та суспільством нові виклики, пов'язані з переосмисленням понять авторства, оригінальності та унікальності в епоху цифрових технологій.

Одним із яскравих прикладів впливу цифровізації на музику є феномен використання штучного інтелекту в аналізі та інтерпретації класичних музичних творів. Одним із таких творів, що набув знакового статусу в українській культурі, є «Мелодія» Мирослава Скорика. Написана як частина саундтреку до кінофільму «Високий перевал» (1981), ця композиція переросла свої початкові кінематографічні рамки та стала своєрідним музичним символом України. Вона викликає широкий спектр емоцій — від трагізму до надії — і водночас є прикладом глибокої національної ідентичності, закованої в музиці.

Мелодія Мирослава Скорика — це один із найвідоміших творів української класичної музики, який вражає своєю глибиною та емоційною насиченістю. Саме тому цей твір був обраний мною для дослідження потенціалу ШІ в інтерпретації музичних творів.

В якості ШІ для дослідження були обрані генеративні моделі штучного інтелекту, а також великі мовні моделі, які поки що не генерують зображення, зокрема *ChatGPT*, *Grok* та *Gemini 2.5 Pro(experimental)*, а також *Leonardo* — для генерації зображень. Всі моделі опрацьовували один і той самий запит, спочатку надаючи власну текстову інтерпретацію твору, а потім на основі згенерованого промту — генерували зображення (*OpenAI*, 2024; *xAI*, 2024; *Google DeepMind*, 2024; *Leonardo AI*, 2024).

«Ця музика має унікальну здатність торкатися душі, ніби розповідаючи історію без слів — історію про втрату, любов і надію. Для багатьох українців вона також асоціюється з національною ідентичністю, додаючи відчуття гордості й водночас туги за складною історією країни» (відповідь, згенерована

ChatGPT) (OpenAI, 2024). Продовжуючи роботу з ресурсом, ми отримали наступне візуальне зображення емоцій, які, на «думку» ШІ, викликаються сприйняттям звукової палітри цього музичного твору (рисунок 1).

Рис. 1. Мелодія коріння.

ШІ-генероване зображення, створене на основі опису емоційної сутності твору М. Скорика, демонструє здатність неймереж до трансформаційної інтерпретації музичних образів у візуальні форми. У цьому зображенні простежується синтез таких ключових рис музики М. Скорика, як ліричність, спокій, ностальгія, що візуалізуються через м'яку колористику, теплу композицію і національні символи.

Прагнучи порівняти рівень потенціалу та інтерпретацію ШІ, слід звернутись з тим самим запитом до іншої моделі — Grok (xAI, 2024). «Емоції, які вона викликає, багатогранні. На початку мелодія може здаватися світлою і

заспокійливою, але поступово в ній проступає меланхолія, яка переходить у тихий, але потужний біль. Це ніби спогад про щось прекрасне, що вже минуло, але залишило слід у серці. Для багатьох українців вона також асоціюється з національною ідентичністю, додаючи відчуття гордості й водночас туги за складною історією країни» (на *рисунку 2* відображено відповідь, згенеровану *Grok*).

Рис. 2. Душа летить над рідною землею.

На нашу думку, зображення, яке інтерпретує Мелодію Мирослава Скорика, є прикладом візуальної репрезентації музичного твору через пейзаж, що поєднує природні та культурні елементи для передачі емоційного досвіду.

Пейзаж із зеленими пагорбами, річкою та селом із церквами на тлі заходу сонця виконаний у теплих відтінках помаранчевого та рожевого. Згідно з дослідженнями в галузі нейроестетики (*Zeki, 1999*), теплі кольори, такі як помаранчевий і рожевий, активують зони мозку, пов'язані з емоційним теплом і комфортом, зокрема мигдалеподібне тіло (*amygdala*), яке відіграє ключову роль у обробці емоцій. Захід сонця, як символ завершення циклу, може підсвідомо викликати відчуття ностальгії та меланхолії, що узгоджується з емоційною структурою Мелодії Скорика, яка має мінорну тональність і протяжні, «зітхаючі» музичні звуки.

Дві постаті, що йдуть стежкою, є архетипним образом подорожі чи прощання. З точки зору психології сприйняття (*Arnheim, 1974*), розміщення людських фігур у середній частині композиції привертає увагу глядача і створює відчуття співпереживання. Їхній рух від глядача до горизонту може символізувати рух часу або втрату, що резонує з меланхолійними інтонаціями мелодії. Водночас присутність дерев'яного містка над річкою додає елемент

переходу, що може інтерпретуватися як метафора зв'язку між минулим і сьогоденням.

Українські культурні мотиви, зокрема церкви з куполами, відсилають до національної ідентичності. Дослідження культурної психології (Markus, Kitayama, 1991) показують, що символи, пов'язані з ідентичністю, викликають сильні емоційні реакції, оскільки вони активують автобіографічну пам'ять. Для українського глядача ці елементи можуть підсилювати почуття гордості та водночас туги, що є ключовими емоціями, які передає музика М. Скорика.

Річка, що відбиває світло сонця, додає динаміки до статичної сцени. З позицій психологічної науки, відображення і рух води стимулюють візуальну кору (*visual cortex*), викликаючи відчуття спокою, що узгоджується з плавним ритмом мелодії. Це також може бути інтерпретовано як метафора плинності часу, що є центральною темою у творчості М. Скорика.

Загалом, зображення використовує принципи візуальної композиції та культурного символізму, щоб передати емоційний спектр Мелодії М. Скорика — від спокою до меланхолії. Воно активує емоційні центри мозку через колір, рух і символи, створюючи синестетичний досвід, де музика «перекладається» у візуальну мову.

Продовжуючи експеримент щодо можливостей інтерпретації «Мелодії» М. Скорика, слід звернутись до іншого III генератора, експериментальна модель якого поки що не вміє генерувати зображення. Платформа *Gemini 2,5 Pro (experimental)* від *Google* надає наступну відповідь: «Хоча я, як штучний інтелект, не відчуваю емоцій так, як люди, я можу проаналізувати саму музику та загальноприйняті реакції слухачів на неї. На основі цього аналізу, "Мелодія" Мирослава Скорика найчастіше викликає такий спектр емоцій: світла печаль або меланхолія, ностальгія, ніжність і тепло, надія, любов, катарсис» (*Google DeepMind*, 2024).

Рис. 3. Пейзаж душі.

Прагнучи зрозуміти, як ШІ «бачить» втілення цих емоцій у зображенні, слід запропонувати декілька ідей, як можна це втілити на полотні. Для самого втілення необхідно скористатись іншим ШІ, який генерує зображення по текстовому запиту. *Leonardo AI* (2024) застосовує передові моделі глибокого навчання, зокрема дифузійні моделі, що дозволяє створювати

високоякісні та деталізовані візуальні зображення. Користувачі можуть вводити текстові підказки, а система генерує відповідні зображення, використовуючи попередньо навчені моделі та власні набори даних. І ось результати інтерпретації «Мелодії» у тандемі двох ШІ. У першому варіанті (рисунки 3) ШІ запропонував зобразити український пейзаж у м'якому вечірньому або світанковому світлі.

Другий варіант (рисунки 4) за версією ШІ символізує людину як вмістилище переживань, зв'язок особистої долі з долею краю, внутрішній світ у діалозі із зовнішнім.

Третій варіант ШІ запропонував зробити більш абстрактним або імпресіоністичним, де головну роль грає світло.

Рис. 4. Самотня постать.

Важливо зазначити, що навіть в

Рис. 5. Гра світла і тіні.

абстракції ШІ прагнув закласти певний символізм, зокрема світло могло б символізувати надію, духовність, спогади, а тіні — меланхолію, таємницю (рисунки 5)

І четвертим варіантом інтерпретації, яку запропонував ШІ стало зображення, яке б повністю складалось з символів, що асоціюються з Україною, музикою, пам'яттю: птах у польоті, що символізує душу, свободу, колосся пшениці або гілка калини що

символізують рідну землю, життя), музичний інструмент (скрипка, флейта) — як джерело мелодії та образ дерева з міцним корінням як символ стійкості та зв'язку з предками (рисунки 6).

Рис. 6. Символічні образи.

Як ми бачимо, згенеровані зображення передають атмосферу спокою та ностальгії, характерну для самої композиції, вміщують в собі національні символи (калина, лелека, пагорби, церква), що підсилюють культурний контекст.

Згенеровані ШІ зображення, натхненні «Мелодією» Мирослава Скорика, демонструють, що штучний інтелект може бути інструментом не тільки технічної підтримки, але й активним суб'єктом інтерпретації національного мистецтва. При обережному й культурно вмотивованому підході це відкриває нову парадигму збереження української музичної спадщини — звучання і візуалізації пам'яті в цифровому світі.

«Мелодія» М. Скорика — твір, що глибоко вкорінений у національну пам'ять. Застосування ШІ до візуалізації цього твору відкриває новий вимір збереження не лише музики як звуку, а й музики як емоційного, культурного й символічного коду.

Таким чином, візуальна інтерпретація, створена ШІ, стає формою архівування не лише змісту твору, а й його смислової атмосфери, адаптованої до мови нового покоління — мови зображень. У контексті глобальної цифрової трансформації штучний інтелект (ШІ) відкриває нові горизонти для збереження, реконструкції та популяризації національної музичної спадщини. Українська музика — як академічна, так і народна — становить унікальний культурний код, який потребує не лише архівування, а й активної адаптації до умов цифрового світу. Саме тут *AI* постає не лише як інструмент, але і як культурно-комунікативний міст між минулим і майбутнім.

Потенціал штучного інтелекту в цій сфері полягає не лише у «візуальному перекладі» музики, а в здатності відтворити глибину національного емоційного досвіду через образи. На прикладі «Мелодії» М. Скорика можна стверджувати, що *AI* може стати ефективним партнером у справі збереження, трансформації та популяризації української музичної культури, якщо застосовуватиметься з культурною чутливістю й естетичною відповідальністю.

Перспективи поєднання традиційного мистецтва й технологій штучного інтелекту сьогодні набувають особливої актуальності, зокрема в умовах глобальної цифрової трансформації культури. Цей процес не лише відкриває нові можливості для інтерпретації, поширення та збереження мистецької спадщини, а й стимулює формування зовсім нових форм художнього мислення. Технології штучного інтелекту можуть не просто обробляти дані чи автоматизувати рутинні завдання — вони дедалі частіше стають співучасниками творчого процесу.

Однією з найважливіших перспектив є здатність ШІ працювати з великими обсягами культурної інформації — оцифрованими архівами, записами, нотами, візуальними зразками — та виводити з них нові форми подачі. Це особливо цінно у випадках, коли йдеться про відновлення або осучаснення класичної спадщини. Наприклад, музика Мирослава Скорика, зокрема його «Мелодія», може отримати друге життя в інтерактивних візуалізаціях, медіаінсталяціях, *VR*-просторах або аудіовізуальних есе, створених за участі нейромереж. У такий спосіб класичний твір стає не застиглим артефактом, а живим текстом, що транслюється у цифровому світі.

Цифрові інтерпретації здатні досягати ширшої аудиторії, ніж традиційні форми презентації. Молоде покоління, яке звикло до мультимедійного контенту, часто не має доступу або інтересу до класичної музики в її звичному виконанні. Проте візуальна інтерпретація, наприклад, створена за допомогою ШІ — пейзаж, який емоційно перегукується з інтонаційною мовою «Мелодії», — здатна відкрити інший, більш чуттєвий канал сприйняття. Звук і зображення об'єднуються у новий синкретичний твір, що резонує з емоційним та естетичним досвідом сучасного глядача/слухача.

Також важливо, що ШІ може бути використаний для інтеркультурного перекладу української музичної традиції — адаптації її до глобального культурного контексту без втрати локальної сутності. Мистецтво, згенероване з урахуванням національної символіки, колористики, фольклорних кодів, але подане через інтерфейс сучасних технологій, має потенціал стати містком між

традицією й модерністю. Саме це дозволяє говорити про «розширення кордонів» української культури у візуально-цифрову сферу.

Штучний інтелект також має вагоме значення для збереження мистецької спадщини — від реставрації архівних записів до створення цифрових копій і 3D-моделей інструментів, середовищ, виконавських практик. У часи, коли війна чи інші кризові фактори загрожують знищенню культурних артефактів, технології можуть зберігати і навіть «відтворювати» втрачене — і не лише як об'єкт, а як досвід. Іншими словами, ми маємо можливість не просто «архівувати» культуру, а підтримувати її тривалість у зміненому медіа-середовищі.

Ця перспектива, звісно, передбачає обережність і культурну відповідальність, але вона відкриває унікальний шанс: надати українській музиці — як, наприклад, «Мелодії» М. Скорика — нового дихання в просторі візуального, емоційного, кросмедійного, без втрати її духовного ядра. Саме в цьому полягає найбільша сила поєднання традиції та технології — у здатності не руйнувати автентичне, а переосмислювати його у формах, близьких до сучасного споживача культури.

Ризики поєднання традиційного мистецтва з технологіями штучного інтелекту, попри очевидну привабливість таких експериментів, залишаються численними, складними й багатограними — особливо коли йдеться про культурну спадщину. Хоча цифрові інтерпретації мають потенціал відкривати нові смисли, існує також загроза редукції мистецького твору до візуального кліше, технічного алгоритму або безособової «репродукції», яка втрачає зв'язок із джерелом. І це — лише поверхня проблеми.

Перш за все, постає питання автентичності. Штучний інтелект не має емоцій, пам'яті, контексту. Він оперує формою, але не пережитим досвідом. Коли він створює образ до музики М. Скорика, то ґрунтується не на історії композитора, не на соціокультурному фоні твору, не на особистісному переживанні ностальгії чи болю, а на тренувальних вибірках, візуальних патернах, статистичних подібностях. Це призводить до ризику естетизації без

сенсу — коли картина «схожа на українську», але втрачає внутрішню правду, бо її «українськість» лише поверхнева: калина, пагорби, захід сонця.

Не менш серйозним є ризик етичних конфліктів — зокрема щодо авторських прав і використання культурних кодів. Якщо алгоритм візуалізує музику Мирослава Скорика, чия це візуалізація? Композитора? Розробника нейромережі? Користувача, який згенерував зображення? Платформи, яка його зберігає? Авторство стає розмитим. Це особливо чутливо, коли йдеться про мистецтво, пов'язане з національною ідентичністю, — кожен акт втручання в культурний код (як-от образ «Мелодії») повинен бути обдуманим, бо інакше це може сприйматися як символічне «приватизування» пам'яті.

Ще один ризик — це уніфікація естетики. Алгоритми часто навчаються на комерційно популярних, візуально впізнаваних зображеннях. У результаті втрачається глибина національної традиції: складні багатосарові образи замінюються стереотипними «знаками» — синьо-жовте небо, вишиванка, колоски, лелека. Це не інтерпретація, а візуальна редукція, що сприяє одноманітності, а не розмаїттю. Таким чином, культура перестає бути живою і змінною, натомість її підлаштовують під масові уявлення.

Особливо небезпечним є ризик втрати людського досвіду в мистецтві. Коли твір створено людиною, в ньому завжди є частина її історії, болю, особистої драми. Коли ж твір «генерується», ми отримуємо імітацію емоції, але не її джерело. У контексті музики М. Скорика, який писав «Мелодію» у трагічний період, що співзвучний історії України, важливо не лише «бачити» музику, а розуміти її як етичний і культурний жест. Якщо цей шар зникає, мистецтво стає декорацією, а не посланням.

Також важливо зазначити, що активне впровадження ШІ у мистецтво може змінити саму роль митця. Відбувається трансформація від творця — до куратора/оператора цифрових інструментів. Це не завжди погано, але потребує переосмислення педагогіки мистецтва, культурної політики, музейної справи. Якщо митець втрачає можливість впливати на зміст твору (бо за нього це робить алгоритм), чи залишається він суб'єктом мистецького простору?

Зрештою, найглибший ризик — це розрив зв'язку між поколіннями. Традиційне мистецтво існує в контексті спадкоємності: вчитель, учень, школа, живе виконання. ШІ працює інакше: він «вивчає» масив інформації, але не бере участі в передачі досвіду як особистісної взаємодії. Тому, попри зовнішню ефектність цифрових продуктів, втрачається континуїтет культури, її жива передача.

Таким чином, впровадження ШІ в мистецтво — це не лише технічний виклик, а глибока філософсько-культурна проблема, яка стосується сенсу, ідентичності та майбутнього культури в цілому. І хоча ці ризики не мають на меті знецінити потенціал ШІ, вони мають стати основою для етичного й обережного впровадження нових технологій у сферу, де живе — завжди більше, ніж ефектне.

Штучний інтелект дедалі активніше входить у сферу мистецтва, змінюючи не лише технічні засоби творення, а й самі уявлення про природу творчості, автентичність та культурну спадкоємність. У контексті українського мистецького простору, зокрема музичного, *AI* може стати потужним інструментом для збереження, осмислення та популяризації культурного надбання.

По-перше, ШІ здатен автоматизувати архівацію, оцифрування, стилістичний аналіз і навіть реконструкцію втрачених творів. Це створює нові умови для збереження національної ідентичності в цифрову епоху.

По-друге, цифрові інтерпретації класичних творів — як, наприклад, «Мелодія» Мирослава Скорика у візуальному чи аудіо-*AI*-форматі — мають не лише естетичну, а й освітню та соціальну цінність. Вони здатні залучати нову аудиторію, адаптуючи класичну спадщину до нових способів сприйняття.

Водночас постає етично-філософське питання: де межа між трансформацією і спотворенням? Чи можливо поєднати цифрову технологію з традицією так, щоб не втратити глибинного смислу та культурної цілісності?

Цифровізація не мусить означати втрату автентичності — за умови свідомого, культурно-відповідального підходу.

AI — це не загроза, а потужний інструмент для ревіталізації української музики. Головне — поєднати інтелектуальні можливості машин з культурною чутливістю людини. Українська музична культура заслуговує на те, щоб звучати у XXI столітті гідно, потужно і сучасно — і саме штучний інтелект може стати союзником у цій місії.

Висновки.

1. Цифрова культура стає не просто новим середовищем, а самостійною формою буття мистецтва. У цифрову епоху митці втрачають монополію на творення, а глядач/слухач часто стає «співавтором» або навіть оператором мистецького жесту через інтерактивність цифрових платформ. Проте, саме тут постає проблема: як зберегти глибинні смисли, традиційні художні форми й національні коди у світі, де контент змінюється зі швидкістю алгоритмів? Мистецтво перестає бути винятковим, автентичним актом і стає одним із багатьох цифрових продуктів. Та попри це, воно не зникає — навпаки, змінює форму, вимагає нової мови інтерпретації та поглибленої уваги до джерел.

2. У процесі аналізу потенціалу ІІІ в інтерпретації «Мелодії» М. Скорика підтверджено, що сучасні нейромережі здатні відтворити емоційно-образний світ українського твору, візуалізуючи його символами (калини, пагорбів, лелеки, скрипки), стилями (акварель, реалізм) та загальним настроєм (спокій, ностальгія, внутрішній біль). Проте навіть ці зображення, хоч і надзвичайно промовисті у візуальному сенсі, є лише наближенням до емоційної сутності музики. Вони не відтворюють її, а пропонують нову форму сприйняття — не обов'язково глибшу, але іншу. Саме тут з'являється справжня цінність — не у тому, щоб замінити мистецтво, а в тому, щоб відкрити нові шляхи комунікації з ним. Це стосується й молодшої аудиторії, й транснаціонального сприйняття: через зображення, анімації, інтерактивні виставки. ІІІ може стати сучасним інструментом діалогу між поколіннями, між локальним і глобальним.

3. У контексті оцінки ризиків і перспектив поєднання ІІІ та мистецтва — варто визнати, що технології здатні розширити межі уявлення про

культуру, але водночас і розмити її основу. Найбільшим викликом залишається автентичність. Українська музична спадщина — це не лише архів, а жива тканина пам'яті, що передається від покоління до покоління, часто через біль, спротив, спільноту. Якщо алгоритм відтворює цю музику, то ми повинні поставити запитання: чи зберігається при цьому етична вага, культурна глибина, історичний контекст? І як бути з авторськими правами, відповідальністю за зміст, можливістю маніпуляцій? Проте у межах обережного, глибоко продуманого підходу, технології можуть не лише не зашкодити, а й посилити українське мистецтво: зробити його помітним у світі, привабливим для нових аудиторій, адаптованим до нових форм пізнання (*VR*, *AR*, інтерактивні музеї тощо). Особливо перспективним є напрям використання ШІ для створення освітнього, архівного, презентаційного контенту про українську музику. Усе залежить не від технологій як таких, а від етики й інтенції того, хто ними користується.

Перспективи подальших досліджень... Подальші дослідження теми «поєднання» штучного інтелекту з українською музичною спадщиною відкривають перспективи для міждисциплінарного аналізу, зокрема в площині культурології, медіа-мистецтва, етики та цифрових гуманітарних наук. Актуальним залишається формування нових методологій оцінки цифрової інтерпретації музики, вивчення впливу ШІ на сприйняття культурних кодів та розробка цифрових архівів для збереження національної спадщини. Перспективним є також вивчення ролі емоційного та психоакустичного впливу на створення етичних рамок використання традиційної музики в цифрових середовищах, а також розробка інноваційних освітніх і презентаційних форматів популяризації українського музичного мистецтва в глобальному контексті.

Список використаної літератури і джерел

1. Антіпіна, І., 2024а. Музична спадщина України в епоху цифрових технологій: тенденції та інновації. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 4(65), сс.7–24. [https://doi.org/10.31318/2414-052X.4\(65\).2024.324587](https://doi.org/10.31318/2414-052X.4(65).2024.324587)
2. Антіпіна, І., 2024б. Штучний інтелект як інструмент трансформації культурологічних ідей. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 3(64), сс.74–90. [https://doi.org/10.31318/2414-052X.3\(64\).2024.314744](https://doi.org/10.31318/2414-052X.3(64).2024.314744)

3. Горлач, П., 2023. Всі стривожені: як використання ШІ впливає на мистецтво, кіно, музику та літературу. *Суспільне. Культура*, 9 листопада, [online]. Режим доступу: <<https://suspilne.media/culture/645624-vsi-strivozeni-ak-vikoristanna-si-vplivae-na-mistectvo-kino-muziku-ta-literaturu>> [дата звернення: 02.10.2024].
4. Капустін, П., 2024. Цифрове мистецтво та його вплив на традиційне мистецтво початку XXI століття. *Український мистецтвознавчий дискурс*, 2, сс.61–65. <https://doi.org/10.32782/uad.2024.2.7>
5. Кулиняк, М. А., 2022. Цифрова культурна спадщина як феномен цифрової культури. *Культурологічний альманах*, 3, сс.218–227. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.3.28>
6. Скорик, А. Я., 2014. Медіакультура як реальність медіасередовища. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Мистецтвознавство*, 3, сс.3–13.
7. Arnheim, R., 1974. *Art and visual perception: A psychology of the creative eye*. 2nd ed. Berkeley: University of California Press.
8. Google DeepMind, 2024. Gemini 2.5 Pro (Experimental) [AI assistant], [online]. Available at: <<https://gemini.google.com>> [accessed: 17 October 2024].
9. Leonardo AI, 2024. Leonardo AI – AI Image Generation Platform [AI-based image generator], [online]. Available at: <<https://leonardo.ai>> [accessed: 14 October 2024].
10. Markus, H. R. and Kitayama, S., 1991. Culture and the self: implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), pp.224–253. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.98.2.224>
11. OpenAI, 2024. ChatGPT (GPT-4, March 2024 version) [AI language model], [online]. Available at: <<https://chat.openai.com>> [accessed: 15 October 2024].
12. xAI, 2024. Grok – Conversational AI by xAI [AI language model], [online]. Available at: <<https://x.ai/grok>> [accessed: 16 October 2024].
13. Zeki, S., 1999. *Inner vision: an exploration of art and the brain*. Oxford: Oxford University Press.

References

1. Antipina, I., 2024a. Musical heritage of Ukraine in the era of digital technologies: trends and innovations [Muzychna spadshchyna Ukrainy v epokhu tsyfrovyykh tekhnolohii: tendentsii ta innovatsii]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, 4(65), pp.7–24. [https://doi.org/10.31318/2414-052X.4\(65\).2024.324587](https://doi.org/10.31318/2414-052X.4(65).2024.324587)
2. Antipina, I., 2024b. Artificial intelligence as a tool for the transformation of cultural ideas [Shtuchnyi intelekt yak instrument transformatsii kulturolohichnykh idei]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, 3(64), pp.74–90. [https://doi.org/10.31318/2414-052X.3\(64\).2024.314744](https://doi.org/10.31318/2414-052X.3(64).2024.314744)
3. Horlach, P., 2023. Everyone is alarmed: how the use of AI is affecting art, film, music and literature. *Suspilne. Kultura*, November 9, [online]. Available at: <<https://suspilne.media/culture/645624-vsi-strivozeni-ak-vikoristanna-si-vplivae-na-mistectvo-kino-muziku-ta-literaturu>> [accessed: 02 October 2024].
4. Kapustin, P., 2024. Digital art and its influence on traditional art of the beginning of the 21st century [Tsyfrove mystetstvo ta yoho vplyv na tradytsiine mystetstvo pochatku XXI stolittia]. *Ukrainskyi mystetstvoznachnyi dyskurs*, 2, pp.61–65. <https://doi.org/10.32782/uad.2024.2.7>
5. Kulyniak, M. A., 2022. Digital cultural heritage as a phenomenon of digital culture [Tsyfrova kulturna spadshchyna yak fenomen tsyfrovoy kultury]. *Kulturolohichnyi almanakh*, 3, pp.218–227. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.3.28>
6. Skoryk, A. Ya., 2014. Mediakultura yak realnist mediaseredovyshcha [Media culture as a reality of the media environment]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Mystetstvoznachstvo*, 3, pp.3–13.

7. Arnheim, R., 1974. *Art and visual perception: A psychology of the creative eye*. 2nd ed. Berkeley: University of California Press.
8. Google DeepMind, 2024. Gemini 2.5 Pro (Experimental) [AI assistant], [online]. Available at: <<https://gemini.google.com>> [accessed: 17 October 2024].
9. Leonardo AI, 2024. Leonardo AI – AI Image Generation Platform [AI-based image generator], [online]. Available at: <<https://leonardo.ai>> [accessed: 14 October 2024].
10. Markus, H. R. and Kitayama, S., 1991. Culture and the self: implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), pp.224–253. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.98.2.224>
11. OpenAI, 2024. ChatGPT (GPT-4, March 2024 version) [AI language model], [online]. Available at: <<https://chat.openai.com>> [accessed: 15 October 2024].
12. xAI, 2024. Grok – Conversational AI by xAI [AI language model], [online]. Available at: <<https://x.ai/grok>> [accessed: 16 October 2024].
13. Zeki, S., 1999. *Inner vision: an exploration of art and the brain*. Oxford: Oxford University Press.

INNA ANTIPINA

ORCID iD: 0000-0003-3845-9629

*Doctor of Philosophy, Lecturer at the Department of Theory and History of Culture,
Head of the Research and Information Department
at M. Skoryk Center for Ukrainian Music Studies
at P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)
innaantipina92@gmail.com*

"MELODIYA" BY MYROSLAV SKORYK

AS A CODE OF NATIONAL CULTURAL MEMORY:

INTERPRETATION USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE TOOLS

This article explores the potential of artificial intelligence (AI) as a tool for the digital interpretation of musical works, using Myroslav Skoryk's iconic Melody as a case study. The research analyzes the cultural and philosophical dimensions of digitalization in the arts, focusing on the evolving role of the artist, new forms of representation, and the transformation of artistic perception in the digital age. Particular attention is paid to the philosophical and ethical challenges posed by AI-driven artistic practices, including issues of authorship, authenticity, and the shifting role of the artist in collaboration with algorithmic systems. A comprehensive approach is presented to examine AI as both a medium of contemporary artistic inquiry and a means of preserving Ukrainian musical heritage. The study assesses the potential of generative AI technologies (including ChatGPT, Grok, Gemini 2.5 Pro, and Leonardo) to preserve, reinterpret, and visualize the emotional and cultural depth of Melody as a symbol of Ukrainian national identity. It is demonstrated that AI-generated visual representations can convey the emotional-semantic structure of a musical work while maintaining a strong connection to Ukrainian cultural codes. The article identifies both the prospects and risks of integrating traditional artistic forms with AI technologies — particularly in terms of authenticity, ethical boundaries, and cultural identity. Key risks include the potential loss of artistic originality, reduction of complex meanings to superficial symbols, ambiguity in authorship, and the replacement of human creativity with algorithmic simulation. Nonetheless, the study argues that AI, when applied with ethical awareness and cultural sensitivity, can serve not only as a technical tool but also as a collaborative partner in the preservation and transformation of cultural memory. This research represents the first

comprehensive attempt in Ukrainian academic discourse to critically assess the role of AI in engaging with classical musical heritage within the framework of digital culture.

Keywords: *artificial intelligence, Ukrainian music, Myroslav Skoryk, Melody, cultural memory, digital interpretation, music and technology, national identity.*

Стаття надійшла до редакції 18.10.2024 р.